

LECTIO ALTERA ET QUADRAGESIMA

Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Nonnulli sunt in hoc ordine, qui* aut ea, quae* imminent, non videant, aut ea, quae* vident, dissimulent: qui* spem Catilīnae mollibus sententiis aluērunt coniurationemque nascentem non credendo confirmavērunt; quorum* auctoritātem secūti multi, non solum improbi verum etiam imperīti, si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicerent. Nunc intellego, si iste in Manliāna castra pervenerit, quo* intendit, neminem tam stultum fore, qui* non videat coniuratiōnem esse factam, neminem tam improbum, qui* non fateātur.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΔΙΑΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΣΕ:

- Επιθετικές αναφορικές
- Επιρρηματικές αναφορικές
- Ουσιαστικές αναφορικές

1 ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ

Εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα.

Χωρίζονται σε δύο υποκατηγορίες:

- **ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΕΣ** ➔ Αναφέρονται σε ένα μόνο όρο της προηγούμενης πρότασης.
π.χ. tibi ea dico, quae video [σου λέω αυτά τα οποία βλέπω]
- **ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΕΣ** ➔ Αναφέρονται σε ολόκληρο το περιεχόμενο της προηγούμενης πρότασης.
Εισάγονται μόνο με το quod [= πράγμα που...]
π.χ. existimavit se victurum esse, quod accidit
[νόμισε ότι θα νικήσει, πράγμα που συνέβη]

ΟΙ ΕΠΙΘΕΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ ΜΕ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

Ή ΜΕ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ, ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΣ.

Προφανώς, αν η προτάσεις απαντούν σε πλάγιο λόγο, εκφέρονται με υποτακτική.

Η υποτακτική μπορεί να είναι δυνητική, για να εκφραστεί το δυνατό ή ενδεχόμενο. Επίσης η υποτακτική μπορεί να οφείλεται στο φαινόμενο της έλξης (από άλλη υποτακτική που προηγείται).

Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται οι κανόνες της ακολουθίας των χρόνων.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ

- **Αναφορικές τελικές** Legātum misērunt, qui (= ut is) pacem peteret
έστειλαν πρεσβευτή, για να ζητήσει ειρήνη
- **Αναφορικές αιτιολογικές** stulti sumus, qui (= cum) hoc faciāmus
είμαστε ανόητοι που (επειδή) κάνουμε αυτό το πράγμα
- **Αναφορικές συμπερασματικές** is sum, qui (= ut) numquam mentiar
είμαι άνθρωπος (τέτοιος), που (ώστε) δεν λέω ποτέ ψέματα
- **Αναφορικές υποθετικές** qui (= si quis) hoc dicit, errat
όποιος (αν κάποιος) το λέει αυτό, κάνει λάθος
- **Αναφορικές εναντιωματικές - παραχωρητικές** ego, qui (= etsi) sum fortior, pereo fame
εγώ, που (= αν και) είμαι δυνατότερος, πεθαίνω της πείνας.

Οι προτάσεις αυτές, ως προς την εκφορά τους, είναι ακριβώς ίδιες με τις αντίστοιχες τους απλές επιρρηματικές. Η μόνη διαφορά τους παρουσιάζεται στην εισαγωγή, αφού **εισάγονται μόνο με αναφορική αντωνυμία** και όχι με το ut, cum, si κ.λπ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ

Ισοδυναμούν με ουσιαστικό και χρησιμεύουν ως υποκείμενο, αντικείμενο κ.λπ.

π.χ. quidquid oritur, causam habet [= *οτιδήποτε γεννιέται, έχει κάποια αιτία*]

Dicam quidquid sentio [= *θα πω ό,τι πιστεύω*]

ΕΚΦΕΡΟΝΤΑΙ ΜΕ ΟΡΙΣΤΙΚΗ Ή ΜΕ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

Όταν η αναφορική αντωνυμία ή το αναφορικό επίρρημα που αναφέρονται στα προηγούμενα βρίσκονται **στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου**, τότε εισάγουν **ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ** και όχι δευτερεύουσα. Στην περίπτωση αυτή η αναφορική αντωνυμία ισοδυναμεί με δεικτική.

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XLII

*qui aut ea non videant
aut qui ea dissimulent [videre]
quae vident
quae imminent
quo intendit
qui non videat coniurationem esse factam
qui non fateatur*

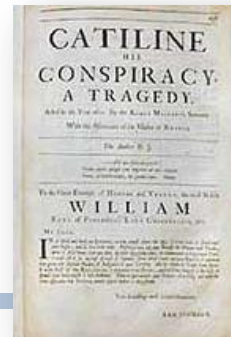
ΆΛΛΕΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XLII

*si in Manliana castra pervenerit
si in hunc animadvertissem*

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΡΗΜΑΤΩΝ

alo, alui, alitum [altum], alere, 3
animadverto, -verti, -versum, -vertere, 3
confirmo, 1
credo, credidi, creditum, credere, 3
dico, dixi, dictum, dicere, 3
dissimulo, 1
facio, feci, factum, facere, 3
fateor, fassus sum, fateri, 2 [αποθ.]

fio, factus sum, fieri, 3
immineo, imminere, 2
intellego, -llexi, -llectum, -llegere, 3
intendo, -tendi, -tentum / -tensum, -tendere, 3
nascor, natus sum, nasci, 3 [αποθ.]
pervenio, -veni, -ventum, -venire, 4
sequor, secutus sum, sequi, 3 [αποθ.]
video, vidi, visum, videre, 2

Λεύκιος Σέργιος Κατιλίνας (108 π.Χ. – 62 π.Χ.)

Ήταν Ρωμαίος πολιτικός του 1^{ου} αιώνα π.Χ. και είναι ευρύτερα γνωστός για τη συνωμοσία του εναντίον της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας, και συγκεκριμένα της ισχύος της αριστοκρατικής συγκλήτου.

Μια από τις πιο αινιγματικές μορφές της ρωμαϊκής ιστορίας, ο Κατιλίνας έχει, ως προσωπικότητα, αμαυρωθεί από το υβρεολόγιο των συγγραφέων που έγραψαν για αυτόν. Οι δύο κύριες πηγές πληροφοριών για τον Κατιλίνα διέθεταν πολυάριθμους λόγους για να τον απεικονίσουν με τον χειρότερο δυνατό τρόπο. Ο Κικέρωνας, ο πιο οξύς πολιτικός του αντίπαλος, δεν φάνηκε καθόλου φειδωλός στις καταγγελίες εναντίον του, ειδικότερα στους *Κατά Κατιλίνα Λόγους* του, ενώ ο Σαλλούστιος του απέδωσε αρκετά από τα πιο ευτελή εγκλήματα στην ηθικολογική του μονογραφία

Η Συνωμοσία του Κατιλίνα. Η συνωμοσία του Κατιλίνα είναι ένα από τα πιο γνωστά γεγονότα του ταραχώδους τελευταίου αιώνα της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ**1. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του μαθήματος XLII στον αντίθετο αριθμό.**

ordine	➔		nascentem	➔	
spem	➔		coniuratiōnem	➔	
ea	➔		qui	➔	
quae	➔		fateatur	➔	

2. Να γράψετε τα παραθετικά των παρακάτω τύπων από το μάθημα XLII:

multi, improbi, crudeliter, stultum

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

3. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων στο γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα και υπερσυντελικού στην ίδια φωνή (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ
sunt		
aluerunt		

4. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων στο β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής παρατατικού και παρακειμένου στην ίδια φωνή (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ
videant		
animadvertissem		

5. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων στο γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα και συντελεσμένου μέλλοντα στην ίδια φωνή (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

	ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΛΟΝΤΑ	ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΜΕΝΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΑ
vident		
fateatur		

6. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί τον καθένα (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

dissimulent: το β' πληθυντικό προστακτικής ενεστώτα	
aluerunt: το γ' πληθυντικό προστακτικής μέλλοντα	
animadvertissem: το β' ενικό προστακτικής ενεστώτα	
dicerent: το β' ενικό προστακτικής ενεστώτα	
fateatur: το β' πληθυντικό προστακτικής ενεστώτα	

7. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στα Λατινικά.

- i. Μερικοί συγκλητικοί, οι οποίοι είναι Ρωμαίοι πολίτες, δεν βλέπουν ότι έγινε η συνωμοσία του Κατιλίνα, παρόλο που ομολογούν ότι την ενίσχυσαν χωρίς τη θέλησή τους [μη θέλοντας].

- ii. Όποιος είναι Ρωμαίος στρατηγός αγαπά πολύ την πατρίδα του, πράγμα που είναι έντιμο [=honestus-a-um].

8. Να αντικαταστήσετε το *debeo* + απαρέμφατο [ενεργητική σύνταξη] από τον αντίστοιχο τύπο της Παθητικής Περιφραστικής Συζυγίας. Όπου χρειάζεται, να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο. **ΠΡΟΣΟΧΗ** αν θα χρησιμοποιήσετε **ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ** σύνταξη ή **ΑΠΡΟΣΩΠΗ**.

- i. Cicero Romae vim confirmare debebit.

- ii. Omnes patres coniurationem Catilinae animadvertere debuerunt.

9. Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και αντίστροφα.

- i. Nonnulli viri Cartaginienses monumenta Romanorum deleverant.
-
- ii. Spes ducum nobilium a bonis civibus civitatis confirmabitur.
-

10. Στην πρόταση «*aluērunt coniurationemque nascentem*» να αναλύσετε τη μετοχή “nascentem” σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση.

11. Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική:

- i. qui spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt.
-
- ii. crudeliter et regie id factum esse dicerent
-

12. Να αναγνωρίσετε τον πιο κάτω υποθετικό λόγο και να τον τρέψετε έτσι ώστε να δηλώνει την ανοικτή υπόθεση στο μέλλον και την υπόθεση δυνατή/πιθανή:

- si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicerent
-
-
-
-

13. Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου XLII να γράψετε μία (1) ετυμολογικά και σημασιολογικά συγγενή λέξη, προερχόμενη από κάποια από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά ή γαλλικά ή ισπανικά ή ιταλικά ή γερμανικά).

Λατινική λέξη		Αγγλική λέξη	Γαλλική λέξη	Ισπανική λέξη	Ιταλική λέξη	Γερμανική λέξη
credendo	➔					
confirmaverunt	➔					
intellego	➔					

14. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις του κειμένου XLII της στήλης Α' με τις πτώσεις της στήλης Β'.

A	B
hoc	Αιτιατική πληθυντικού
ea [quae imminent]	Αφαιρετική ενικού
qui [spem Catilinae]	Γενική πληθυντικού
	Αιτιατική ενικού
	Ονομαστική πληθυντικού
	Αφαιρετική πληθυντικού

15. Να χαρακτηρίσετε ως Ορθό ή Λάθος το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων από το κείμενο χρησιμοποιώντας ανάλογα τα σύμβολα ✓ ή ✗.

- [...] aut ea, quae vident, dissimulent [...]

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>dissimulent</i> είναι οριστική ενεστώτα		
Ο τύπος <i>quae</i> είναι ονομαστική πληθυντικού		

- [...] coniurationemque nascentem non credendo confirmavērunt [...]

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>nascentem</i> είναι μετοχή ενεστώτα		
Ο τύπος <i>credendo</i> είναι γερούνδιο σε δοτική		

16. Να δηλώσετε ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι γραμματικά και συντακτικά ορθή γράφοντας δίπλα από την ορθή απάντηση το σύμβολο ✓. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Nemo tam malus est ut Romam non amavit.	
Nemo tam malus est qui Romam non amaret.	
Nemo tam malus est ut Romam non amaret.	
Nemo tam malus est qui Romam non amet.	

17. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό ή γραμματικό σφάλμα στις ακόλουθες προτάσεις.

- i. Graeci, quae multum patriam amabant, felices et in pace vivebant.

Σφάλμα	Διόρθωση

- ii. Carthaginienses feminae, quae pulcherrimae erant, bellum non amabant.

Σφάλμα	Διόρθωση

18. Για ποιο πράγμα κατηγορεί έμμεσα ο Κικέρωνας μερικούς πολίτες της Ρώμης; Θεωρείτε δικαιολογημένη την οργή του;
